Maltese Literature Group Inc.
Grupp Letteratura Maltija Ink.

Incorporation No. A8686H

Kull korrispondenza għandha tintbagħat lis-Segretarju f'dan l-indirizz:

MLG, 477 Royal Parade, Parkville, Victoria 3052

FOLJU T'AĦBARIJIET
Numru 234 :: NOVEMBRU, 2015

Editur: Paul Vella
paul.vella44@gmail.com

IL-LAQGĦA TAL-MEMBRI LI TMISS – "AGM"

Il-laqgħa li tmiss, bħas-soltu, se tkun l-aħħar Ġimgħa tax-xahar, jiġifieri nhar il-Ġimgħa, **27 ta' Novembru, 2015 (AGM),** fiċ-Ċentru Malti ta' Parkville, fis-7.30 pm. Il-membri kollha mistiedna li jġibu xi xogħol biex jinqara f'din il-lejla. Jekk jogħġobkom ippruvaw li tkunu hemm fil-ħin. Nixtiequ naraw aktar membri jattendu għal dawn il-laqgħat, għalhekk ħajru lill-membri tal-familja u lil ħbiebkom biex jiġu u jsiru membri tal-Grupp tagħna.

MANWEL CASSAR JIRĊIEVI ĊERTIFIKAT

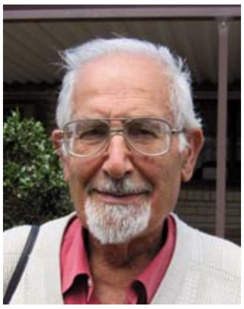

Il-membru tagħna, Manwel Cassar, dan l-aħħar irċieva ċertifikat b'rikonoxximent għall-kontribuzzjoni tiegħu fil-*Port Phillip Writers Seniors Festival Writing Awards* 2015. Iċ-ċertifikat kien iffirmat minn Amanda Stevens, Sindku tal-Belt ta' Port Phillip. Informazzjoni fuq Manwel Cassar flimkien mar-ritratt tiegħu kienet tgħid li huwa awtur stabbilit, l-aktar magħruf għall-poeżiji tiegħu bil-Malti għalkemm huwa jikteb b'lingwi oħra wkoll. Huwa membru tal-Akkademja tal-Malti u tal-Għaqda Poeti Maltin kif ukoll tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria. Il-kitba tiegħu dehret f'ħafna antoloġiji u rebaħ ħafna kompetizzjonijiet letterarji. Ir-rapport ikompli jgħid li huwa kien editur ta' ħafna antoloġiji tal-Grupp Letteratura Maltija u anki serva bħala President għal xi snin. Manwel huwa wkoll pittur u fl-2014 irċieva l-*Master of Arts degree* mill-Victoria University. F'isem il-President, il-kumitat u l-membri kollha tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria nifirħu lil Manwel Cassar.

FIL-BAĦAR TAD-DMUGĦ *ta' Vladimir Vysotsky*

(maqlub għall-Malti minn Yana Psaila), Malta-Iżrael-Polonja, 2015

Din hija l-ewwel ġabra tal-poeżiji tal-poeta, attur u kantawtur leġġendarju Sovjetiku Vladimir Vysotsky (1938 – 1980) maqlubin mir-Russu għall-Malti. Din il-pubblikazzjoni hija edizzjoni limitata, maħruġa mill-Mużew iddedikat lilu fil-belt ta' Koszalin (Polonja) bl-għajnuna tal-ħbieb mill-Iżrael (ġiet stampata fil-belt ta' Herzliya). Fiha 14-il kanzunetta ta' tul differenti mifruxin fuq 20 paġna. Yana Psaila għażlet poeżiji għat-traduzzjoni b'tali mod li jispikkaw aspetti diversi tal-karattru u x-xogħlijiet ta' dan il-poeta. Dawn il-kitbiet fihom spettru vast tal-emozzjonijiet bħal ferħ u dwejjaq, imħabba u wġigħ, sarkażmu u satira, bl-elementi tipiċi tal-mentalità u ambjent Russi, iżda fl-istess ħin xogħlijietu jappellaw għall-qalb ta' kull qarrej. Għalhekk Vladimir Vysotsky ġieli jissejjaħ "ċittadin tad-dinja". S'issa il-poeżiji tiegħu ġew maqluba f'102 ilsien. – *(IL-PONT, ħarġa Nu. 30)*

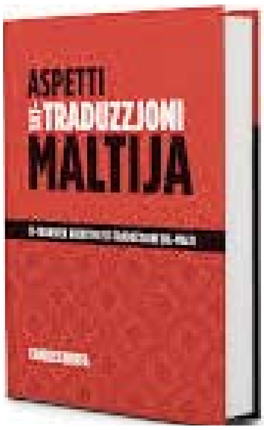

ASPETTI TAT-TRADUZZJONI MALTIJA

Aspetti tat-Traduzzjoni Maltija jippreżenta *approach* ta' sfida għal kif wieħed jaħseb fuq it-traduzzjoni Maltija. Huwa kors ta' qari komprensiv fuq il-kwalità ta' traduzzjoni Maltija, waqt li joffri spjegazzjonijiet ċarissimi fuq problemi teoretiċi involuti fis-suġġett tal-istudji tat-traduzzjoni.

Fih medda wiesgħa ta' suġġetti bħal • il-ġrajja storika tat-traduzzjoni Maltija • bixriet kulturali fit-traduzzjonijiet Maltin

• xejriet teoretiċi mħaddmin mit-tradutturi Maltin • xeħtiet letterarji fil-Malti bħala lingwa mira

U kull wieħed minn dawn is-suġġetti jinfetaħ, bħal murtal tal-ftuħ, f'topiks oħra bit-temi u l-argumenti tiegħu.

Fil-qofol tiegħu l-ktieb jimplika li l-ħidma tat-traduttur

• titlob ħakma xierqa ta' żewġ lingwi • fiha struttura progressiva • tinvolvi teħid ta' deċiżjonijiet fuq strateġiji • taf tkun attività kreattiva

Aspetti tat-Traduzzjoni Maltija huwa għal dawk li jridu jaħdmu fil-qasam tat-traduzzjoni: studenti, professjonisti, riċerkaturi, awturi, xandara, u tradutturi.

IL-GVERN SE JIMPJEGA PERSUNA OĦRA MAL-KUNSILL NAZZJONALI TAL-ILSIEN MALTI

Il-Gvern se jirdoppja l-allokazzjoni ta' fondi lill-Kunsill Nazzjonali tal-Ilsien Malti. Dan permezz ta' persuna oħra li l-Ministeru tal-Edukazzjoni se jimpjega mal-Kunsill, biex issir aktar riċerka fuq l-Ilsien Malti. Għan ieħor hu biex il-Kunsill ikun jista' jsaħħaħ ir-relazzjonijiet pubbliċi tiegħu mal-entitajiet pubbliċi u l-pubbliku.

Il-Ministru tal-Edukazzjoni Evarist Bartolo ħabbar dan wara li kellu laqgħat mal-Kunsill Nazzjonali tal-Ilsien Malti, li fihom ingħata tagħrif dettaljat tax-xogħol li jagħmel il-Kunsill u l-ħtiġijiet tiegħu. Irrikonoxxa wkoll il-ħidma mifruxa li għamel il-Kunsill matul l-għaxar snin li ilu mwaqqaf.

Mill-konsultazzjoni pubblika li saret mill-Gvern fis-sajf li għadda dwar il-qagħda tal-Ilsien Malti u t-triq 'il quddiem, taw il-fehma tagħhom 30 persuna jew għaqda. Dan minbarra n-numru ta' ittri u artikli fil-gazzetti u l-mezzi soċjali.

Il-kontribuzzjonijiet kienu dwar l-irwol li għandu jkollu l-Kunsill fit-teħid tad-deċiżjonijiet fuq il-ġejjieni tal-Malti, l-aġġornamenti fir-regoli tal-ortografija b'mod partikolari l-ismijiet tal-pajjiżi u l-bliet barranin, u l-użu tal-Malti f'oqsma differenti tal-ħajja bħal fix-xandir u fit-tagħlim.

Il-Ministeru tal-Edukazzjoni għaraf ukoll li wasal iż-żmien li jsir Forum Nazzjonali fuq l-Ilsien Malti, biex dawk kollha li jixtiequ jsiru jafu x'xogħol sar u qiegħed isir b'risq ilsienna jew jixtiequ jagħtu sehemhom fil-ħarsien, it-tixrid u l-iżvilupp tiegħu, jingħataw l-opportunità kollha jiddiskutu u jesprimu ruħhom.

Il-Forum Nazzjonali se jsir nhar is-Sibt 7 ta' Novembru mit-8.30am sas-1.30pm f'lukanda ewlenija fil-Furjana. Dawk kollha li jixtiequ jattendu kellhom jibagħtu imejl fuq mandy.buhagiar@gov.mt sat-23 ta' Ottubru 2015.

Dwar dan, Trevor Żahra f'isem l-Akkademja tal-Malti qal li l-Ministru tal-Edukazzjoni bi kliem sod u ċar, wera bil-fatti l-fiduċja sħiħa tiegħu fil-ħidma tal-Kunsill tal-Malti. Irrefera wkoll għal dak li qal il-Ministru Bartolo, li kull min qagħad jispekula li l-Ministru mhux kuntent bil-Kunsill u se jxoljih għandu risposta ċara.

IN-NAR FL-ISPIRTU TIEGĦI

Poeżiji 2008-2014 (Carmel G. Cauchi)

CARMEL G. CAUCHI hu wieħed mill-aħjar poeti tal-ġenerazzjoni tiegħu li, f'kuntrast mal-poetika tal-kakofonija u tal-proża-jċizzazzjoni, jisfruttaw l-effetti uditivi kollha li għandha l-kelma skont it-tradizzjoni. Il-vers ritmiku regolari, ir-rima (maskili u femminili, alternata, ġewwiena, ħielsa, magħluqa, mbewsa), l-allitterazzjoni, l-istrofa regolari: dawn u forom oħra tal-verbalità letterarja huma mħaddmin b'ħila u bi skop minn waqt għal ieħor. Bit-tħaddim xieraq u rigoruż tal-mezzi tekniċi li toffri l-arti tal-Poeżija, u bl-espressjoni ta' temi mġarrba personalment u mwessgħin b'mod li jiksbu xeħta universali, Carmel G. Cauchi qiegħed iħaddem prinċipji tipiċi tal-Poeżija fil-bidu tal-millennju: il-kompromess bejn il-kelma mitħaddta u l-kelma mirquma bi skop letterarju, kif ukoll l-insistenza fuq il-prinċipju li l-interessi tal-espressjoni poetika fiha nnifisha, huma assoluti, kostanti, 'il fuq minn kull staġun letterarju li jiġi u jgħaddi. Huwa kien konsistenti sa mill-fażi bikrija tiegħu. F'din il-kontinwità, imnissla l-aktar mill-qawwa tal-konvinzjoni letterarja tiegħu, huwa jsib l-identità umana u letterarja tiegħu, waqt li jidħol fil-grupp ta' dawk il-poeti li fehmu li l-Poeżija tista' ssalva, bħala kontenut u bħala forma, jekk tibqa' tislet, u taġġorna, kulma toffri tradizzjoni twila sħiħa.

Mid-Daħla tal-Prof. Oliver Friggieri

Messaġġ mill-ħabib tagħna, Enzo Gusman minn Malta...

Jekk toqgħod Melbourne u tixtieq issir membru tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria, ċempel lis-Segretarja, Rosemary Attard fuq 9338-3920. Nixtiequk tkun magħna.

Victoria
Department of Premier and Cabinet
OFFICE OF MULTICULTURAL AFFAIRS AND CITIZENSHIP

Proudly supported by the Office of Multicultural Affairs and Citizenship

BOV
BANK OF VALLETTA p.l.c.
Uffiċċju Rappreżentattiv:
16 Watt Street, Sunshine 3020
Telephone: 9311-3222

IMRIEŻAQ *programm nru 16*

Fl-ewwel merżuq tal-edizzjoni ta' nhar il-Ħadd, 18 t'Ottubru, Charles Coleiro *(ritratt, lemin)* tkellem dwar in-'Nuffara' u t-trajbu li nsibu fl-għelieqi - in-Nuffar u l-għolja tal-istess isem f'Għawdex. Ikompli jfisser x'nifhmu meta ngħidu "b'ġewża mara tieħu xi ħaġa iżda minn bajtru raġel ma tieħu xejn"; smajna b'aktar qwiel u idjomi bħal "ix-xewqat ma jimlewx il-bwiet" u jfisser x'kien il-kenur fil-ħajja tat-tisjir, kif ukoll is-sengħa tal-bizzilla.

Il-mistieden f'din l-edizzjoni kien l-awtur Paul P. Borg *(ritratt fuq ix-xellug)* li ħadna dawra mal-kampanja u l-ħtieġa li ngħożżu l-ambjent bħala identità naturali tal-poplu Malti. Tkellem ukoll dwar xi karattri li ltaqa' magħhom u li daħlu fil-kotba tiegħu. Din l-edizzjoni ta' "Imrieżaq" ixxandret nhar il-Ħadd, 18 ta' Ottubru fuq Radju Malta.

Issibna fil-paġna fuq il-Facebook minn hawn: https://www.facebook.com/imriezaq

LINJI – *Serata Mużiko-Letterarja*

Nhar it-Tnejn, 26 t'Ottubru, il-Malta Society of Arts, Poeżijaplus, u l-Għaqda tal-Malti - Università ppreżentaw 'Linji', lejla ta' qari ta' xogħlijiet kreattivi miktuba minn kittieba żgħażagħ. L-attività, li bdiet fis-19:30, saret f'Palazzo De La Salle, il-Belt u damet madwar siegħa. Fost l-oħrajn, qraw żgħażagħ li ħadu sehem fi proġetti tal-Għaqda, bħal Francesco Grech, Andrè Mangion, Beverly Agius, Matthew Schembri u Clifford Jo Żahra. Minbarra l-qari, ġew ippreżentati siltiet mużikali minn Vince Fabri, Dorothy Bezzina u Edward Mifsud. Id-dħul kien b'xejn u kulħadd kien mistieden.

Għal iżjed tagħrif żuru l-attività tal-Għaqda fuq Facebook: https://www.facebook.com/events/830813190367477/

ITTRI LI NIRĊIEVU....

Għażiż Paul, Qabel xejn irrid dejjem nifirħilkom tax-xogħol li tagħmlu dwar l-ilsien Malti. Hu dejjem ta' pjaċir nara l-folju tal-aħbarijiet dwar dak li tkunu qed tagħmlu. Nista' nimmaġina u nara sewwa minn dak li hemm fil-folju l-għożża kbira li fiha żżommu l-ilsien Malti. Nista' wkoll nifhem l-entużjażmu li bih tiltaqgħu ħalli tħossu għal darba'oħra r-rabta tagħkom mal-għeruq! Nittama xi darba jkolli x-xorti nattendi waħda minn dawk il-laqgħat tagħkom jiena wkoll!

Dan l-aħħar kelli x-xorti nsir naf mill-qrib lil Fr Victor Shields, bniedem eċċezzjonali, u tkellimna fuqkom. Kellu biss kliem ta' tifħir tal-isforzi tagħkom. Ħtaft l-okkażjoni u għamilt wiċċi nara jkunx jista jgħinni ngħaddilkom xi pubblikazzjonijiet tiegħi. U ħatafni bil-ħerqa mill-ewwel biex iwasslilkom xi kotba. U hekk għamilt. Bgħatt xi pubblikazzjonijiet miegħu għal-librerija tagħkom. Nittama jkunu ta' ġid.

Intant, qiegħed ngħaddilek xi tagħrif dwar pubblikazzjoni tiegħi, (fil-fatt ktieb voluminuż ta' madwar 700 paġna!) dwar il-poeta Carmel Attard u t-tbatija mentali li għadda minnha. Jekk ikollok pjaċir tista' ġġibha bħala tagħrif dwar dan il-kittieb li kiteb poeżija sabiħa bil-Malti.

Saħħa dejjem u grazzi mill-qalb. Ħabibek,

Paul P. Borg

Għażiż Paul, Niżżikhajr tal-Folju tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria għax-xahar ta' Ottubru 2015. Prosit tal-poeżiji mxandra fih. Grazzi tal-aħbarijiet u tagħrif siewi ieħor.

Baqa' folju ta' valur kbir. B'imħabba:

Mario Griscti

Għażiż Paul, Prosit mill-ġdid u grazzi għall-ħarġa tal-Folju tal-Grupp Letteratura Maltija, ta' Ottubru 2015, li bgħattli. Nittama li tinsab tajjeb. Nifraħlek dejjem għall-ħidma siewja tiegħek mingħajr waqfien b'risq il-Maltin, eżempju sabiħ għalina lkoll. Inselli għalik ħafna.

Prof. Oliver Friggieri

Għażiż Paul, Grazzi ħafna ta' dal-Folju kif ukoll tal- Folju ta' Settembru li fih ġibt l-ittra li kont bgħattlek. Nirringrazzjak minn qalbi ukoll ta' xi tlieta jew erbgħa imejls oħra li kont bgħattli x-xhar l-ieħor li tagħhom ma kontx bgħatt nirringrazjak.

Dejjem napprezza li żżommni f'moħħok u żżommni dejjem aġġornat.

Dal-Folju kurrenti bħas-soltu fih ħafna tagħrifiet interessanti. Ħadt gost naqra r-rapport tal-Programm Mużiko-Letterarju Tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria li jidher li mar tajjeb ħafna u minn qalbi nixtieq li nirringrazzzja lil Rose Lofaro li ġentilment qrat il-poeżija tiegħi. Ftit aktar minn 50 ruħ kienet attendenza ġmiela u ta' inkoraġġiment meta tqis li kulma jmur, kemm dawk li għandhom għal qalbhom il-poeżija u l-letteratura, kif ukoll l-emigranti Maltin anzjani inġenerali kull ma jmur dejjem jitnaqqru. Prosit lil kull min kien inkarigat biex ittella' programm bħal dan speċjalment lil dawk kollha li jaħdmu minn wara l-kwinti u li xogħolhom u l-ħin prezzjuz li jiddedikaw ma jidhirx. Dan hu dejjem apprezzat minn min jaf x'inhu involut biex jiġi organizzat programm bħal dan u ta' din il-kwalita`. Għalhekk prosit u prosit tassew lil kull min b'xi mod jew ieħor kien involut.

Il-kitba dwar il-FORUM NAZZJONALI FUQ L-ILSIEN MALTI li se jsir f'Novembru hija ta' inkoraġġiment kbir għax jidher li fl-aħħar qed isiru attentati serji biex kulħadd jiġbed ħabel wieħed fejn jidħol l-interess, il-ħarsien u t-tkattir tal-Ilsien Malti. Nistennew bil-ħerqa l-ġid u l-konklużjonijet li wieħed jittama li joħorġu minn dal-forum.

Insellu għalikom ħafna kif ukoll għall-ħbieb kollha tagħna tal-MLG-GLM.

Tislijet sinċiera,

Nazzarene Zerafa, Queensland

Għażiż Paul, Kemm nieħu pjaċir meta jasalli l-folju tax-xahar mingħandek. Nifraħ ħafna għax intkom il-Maltin tal-Awstralja tant tħobbu l-Malti u tapprezzawh ħafna drabi aktar minn ħutna l-Maltin f'Malta, għaliex ħafna drabi l-Maltin jieħdu wisq il-lingwa 'for granted'. Pero' mill-banda l-oħra, dan iż-żmien il-midja f'Malta donnu saret aktar konxja tal-użu tal-Malti fuq ix-xandir, b'riħet il-ħidma kontinwa li qed issir mill-għaqdiet u istituzzjonijiet tal-Malti. Prosit ħafna tax-xogħol li qed isir minnkom il-Maltin. Bħas-soltu ħsibt biex nibgħatlek poeżija oħra li ktibt illum.

Grazzi u prosit,

Amanda Busuttil

Twelidna biex inħobbu

In-noti mużikali
qed jaqgħu fi dmugħ
minn għajnejn Ġuljetta
f'bukkett illi nixef
b'riħa ta' kotba antiki
f' librerija umduża
mikulin mill-kamla
b'riħa ta' xita fuq ħamrija mxarrba
li tirfed l-imnifsejn ta' min
nesa li aħna twelidna biex inħobbu
imma ħin m'għadx fadlilna
għax qtilnih,f'omiċidju sigriet sokkjuż.
Romeo u Ġuljetta baqgħu jmutu
t-tosku għadu jinbela' fis-sigriet;
ara 'ekk intix wieħed minnhom,
li qed toqtol it-tamiet.

Amanda Busuttil

Il-buffu

Il-bieraħ rajt iżiġġ sponsun fil-qiegħ
u kaħlija ttir fil-għoli taħt ir-riħ,
kien hemm bidwi bl-ingravata ftit baħnan
tin iqaċċat ħajt iġarraf tas-sejjieħ,
kien hemm xiħa kollha diqa
fuq sellum tqaxxar tiġieġa,
kien hemm tifel wara tieqa
jara 'l ommu minn ġol-ħġieġa
kollha mħabba fuq is-saqqu,
jisma' 'l ommu qiegħda tingħi
quddiem buffu jikxef żaqqu
tgħidlu, ejja, ejja buffu nagħmlek tiegħi.
U il-buffu jaqla' jdejh
imċarrtin u kollha demm
li sammrulu in-nies ħżiena,
ix-xewk jislet waħda waħda
minn sponsun iżiġġ fil-qiegħ
u kaħlija ttir fir-riħ,
minn moħħ bidwi ftit baħnan
u mix-xiħa bit-tiġieġa,
minn fuq tifel wara ħġieġa
u ras ommu fuq is-saqqu
u jwaħħalhom dan il-buffu
ma' kuruna ddur ma' rasu.

Paul P. Borg
Is-Sibt 28.06.2014

IX-XAFRA TAD-DESTIN – *ktieb ta' Michael Cini*

Din hija ġrajja b'tiżwiqa ta' mħabba, taqbid u glorja, f'rumanz storiku msejjes fuq iż-żminijiet ta' qabel, matul, kif ukoll wara l-Assedju l-Kbir ta' Malta tal-1565.

Ir-rakkont jiftaħ b'attakk feroċi mill-furbani fuq komunità ta' rziezet fis-satra tal-lejl, fejn kulħadd jiġi mkaxkar bla ħniena bħala skjav. Proprjament, kważi kulħadd. Dan għaliex, tfajjel li dak iż-żmien ikun għad għandu biss seba' snin, b'miraklu jirnexxilu jeħlisha. Iżda qatt ma jirnexxilu jeħles mill-għatx għall-vendetta li kien laħaq bejjitlu f'qalbu.

Meta jikber, jibda jitħarreġ u jingħaqad mal-għassiesa tal-Maħras, li dak iż-żmien kienu jieħdu ħsieb li jħarsu lil xtutna mill-inżul tal-furbani. U aktar tard, bħala suldat tad-Dejma Maltija mill-aktar kuraġġużi, ma jistax jonqos li dlonk isib ruħu fuq quddiemnett tal-battalja meta l-Imperu Ottoman, jassedja lil Malta biex jipprova jeqred darba għal dejjem lill-Kavallieri tal-Ordni ta' San Ġwann. Biss, f'dan ir-rumanz jispikka element partikolari, li joffri lill-qarrej l-opportunità biex din id-darba, iħares lejn l-Assedju l-Kbir tal-1565 minn perspettiva differenti minn tas-soltu – jiġifieri mill-angolu tal-Imdina. B'hekk, il-protagonisti prinċipali se jkunu l-abitanti tal-Imdina u tal-inħawi tal-madwar, fosthom tar-Rabat, Ħal Bajjada, Ħad-Dingli, Ħal Tartarni, l-Imġarr, Ħal Dragu, il-Mosta, Ħal Pessa, in-Naxxar, Ħal Bordi, Ħaż-Żebbuġ, Ħal Muxi, Ħal Qdieri u oħrajn li kienu sabu r-rifuġju tagħhom wara s-swar tal-Belt il-Qadima.

Naturalment il-Kavallerija tal-Ordni, li bi qlubija kbira kienet toħroġ tagħti s-sehem tagħha mill-Imdina, lagħbet parti importanti ferm biex l-Assedju seta' jintrebaħ. Barra minn hekk, il-komunikazzjoni ma' Sqallija li baqgħet għaddejja b'sogru kbir biex fl-aħħar setgħet tasal l-għajnuna tant meħtieġa, kienet ukoll organizzata u maħduma mill-Imdina. Hawn ħafna li dan ma jafuhx. Kemm hawn min imqar jimmaġina x'biża' kienu qegħdin iġarrbu familji sħaħ imkennin wara dawk is-swar dgħajfin? U fuq kollox, kemm hawn min japprezza li l-isforz biex intrebaħ l-Assedju l-Kbir ta' Malta kien tal-Imdina wkoll?

Hawnhekk ta' min jinnota li, filwaqt li dan ir-rumanz huwa informattiv b'mod pjaċevoli u mexxej dwar l-andament tal-Assedju l-Kbir, bl-ebda mod u fl-ebda waqt ma jtaqqal moħħ il-qarrej b'informazzjoni żejda li tista' ddejjaq lil min għandu għal qalbu l-qari tar-rumanzi Maltin. Anzi, x'aktarx li l-qarrej jieħu gost jitla' fuq is-swar, u jinżel fil-passaġġi sigrieti ta' din il-Belt antika. Mhux hekk biss, talli faċilment jista' jiltaqa' ma' xi kunjomijiet kif kienu jitlissnu f'dawk iż-żminijiet, kif ukoll jisma' ftit noti ħelwin ħerġin minn xi flejguta, xi żummara u anke t-tinwiħ ħlejju ta' xi żaqq. U żgur li se jirnexxilu jterraq ukoll qalb bosta rħajjel antiki li kienu jeżistu dak iż-żmien, imma li llum il-ġurnata x'aktarx li ntesew għax qajla għadhom jissemmew minħabba li nxtorbu mill-irħula l-kbar.

Ix-Xafra tad-Destin huwa minsuġ minn kapitli qosra li jagħmlu r-rakkont aktar mexxej, u li jħajjar lill-qarrej ikompli jaqra biex jiskopri dejjem iżjed x'ser jiġri, bir-riżultat li jsibha aktar diffiċli li jitilqu minn idejh. Wara s-suċċess li kiseb l-ewwel rumanz tiegħu Preżenza – Inti Temmen fil-Ħares?, l-awtur reġa' għażel li jirrakkonta din il-ġrajja fl-ewwel persuna, fejn mingħajr telf ta' ħin, min qed jaqra mill-ewwel isib ruħu fiż-żarbun tal-protagonist prinċipali. B'hekk ma jistax jonqos li jħossu qiegħed jieħu sehem reali f'din l-avventura qalbiena, li minbarra l-waqtiet eċitanti tat-taqbid, ma tonqosx ukoll l-emozzjoni mqanqla li taf toffri l-imħabba safja.

Dan ir-rumanz huwa mħawwar ukoll b'bosta idjomi, espressjonijiet, kif ukoll qwiel Maltin, li għandhom jinżlu tajjeb ma' dawk il-qarrejja li jfittxu kitba mirquma, u msawra b'tali mod li sservi ta' ġid letterarju għal min għandu għal qalbu l-ilsien Malti.

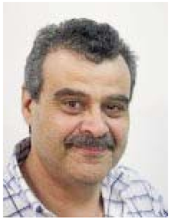

Michael Cini twieled il-Ħamrun fl-20 ta' Lulju tal-1964, u trabba Ħal Balzan. Wara li temm l-edukazzjoni sekondarja u ħadem għal xi snin fil-qasam tat-turiżmu, daħal jaħdem bħala skrivan fis-Servizz Pubbliku. Huwa studja s-sengħa ta' Draughtsman u llum jokkupa l-kariga ta' Senior Principal. Matul il-karriera tiegħu, studja fl-Università ta' Malta fejn iggradwa fl-Amministrazzjoni Pubblika kif ukoll bħala Qarrej tal-Provi bil-Malti. Huwa miżżewweġ lil Carmen, għandhom tifel jismu Nicolai, u joqogħdu l-Mosta. Filwaqt li fl-ewwel rumanz tiegħu Preżenza – Inti Temmen fil-Ħares? irnexxielu jlaqqgħek ma' ruħ ta' omm li kienet għadha ma tistax issib il-mistrieħ ta' dejjem, f'dan it-tieni rumanz beħsiebu jgħaddik mill-bieb tal-istorja, u jdaħħlek tieħu sehem miegħu f'din l-avventura qalbiena fi żmien l-Assedju l-Kbir ta' Malta tal-1565.

SERATA F'ĠIEĦ PROF. OLIVER FRIGGIERI

B'turija ta' rikonoxximent lejn il-Professur Oliver Friggieri u x-xogħlijiet tiegħu, saret serata mużiko-letterarja, nhar is-Sibt 24 ta' Ottubru, f'AZAD, Triq ir-Repubblika, il-Belt Valletta. Din kienet tikkonsisti f'animazzjoni ta' siltiet mir-rumanz It-"Tfal Jiġu bil-Vapuri", qari ta' poeżiji u kant. Ħadu sehem: Mario Micallef, Karmen Azzopardi, Monika Attard u Nathalie Micallef flimkien mal-kantanta Diane Micallef u l-kantant/mużiċist Vince Fabri. Dħul kien mingħajr ħlas. Kulħadd kien mistieden. Kull min iħobb il-letteratura Maltija, għamel ħiltu kollha biex attenda għal din is-serata. Infatti l-ħabib tiegħi Mario Micallef, attur, awtur, direttu u producer ta' ħafna produzzjonijiet, kitibtli eżatt wara s-serata u qalli li kollox mar sewwa u s-sala kienet mimlija daqs bajda. Hemm ċans li siltiet minn din is-serata jinstemgħu fuq il-programm tiegħi kull nhar ta' Ġimgħa fil-5 pm fuq ir-radju komunitarju 3ZZZ, grazzi lil Mario Micallef. ***Ritratt: Prof. Oliver Friggieri (xellug) u Mario Micallef.***

Nirringrazzja lil Joe Borg, Patrick Sammut, l-Akkademja tal-Malti u ħafna oħrajn għat-tagħrif fuq il-letteratura Maltija f'Malta li nirċievu mingħandhom. Grazzi wkoll lil Rose Lofaro għall-għajnuna li nirċievi.

Grazzi u napprezza ħafna.

IL-PROGRAMM "NWAR"

Prof. Anthony Aquilina kien il-mistieden speċjali fil-programm "Nwar" tal-Ġimgħa, 9 ta' Ottubru fuq Radju Malta 1, fis-7.00 pm. Il-programm kien iddedikat fuq l-arti tat-traduzzjoni.

Prof. Anthony Aquilina *(Chevalier u Officier dans l'Ordre des Palmes Académiques*) twieled Ħal Qormi fit-18 ta' Frar 1954. Huwa studja fil-Kulleġġ San Albert il-Kbir u l-Junior College tal-Belt Valletta. Ħa ċ-Ċertifikat ta' Għalliem mill-Malta College of Education. Iggradwa B.A. (Hons) mill-Università ta' Londra u kompla bl-istudji tiegħu fl-Università ta' Poitiers fi Franza sa ma ġab id-Dottorat b'teżi fuq Albert Camus.

Lura Malta huwa mexxa d-Dipartiment tal-Franċiż fis-*Sixth Form* u l-*Junior College* għal erbatax-il sena sħaħ, u serva ta' Language Area Coordinator bejn l-2002 u l-2007. Illum huwa Professur fid-Dipartiment tal-Istudji tat-Traduzzjoni, tal-Interpretar u tat-Terminoloġija fi ħdan il-Fakultà tal-Arti, tal-Università ta' Malta.

Fir-riċerka tiegħu hu jiffoka l-aktar fuq l-Istudji tat-Traduzzjoni, l-Istorja tal-Edukazzjoni, il-Letteratura Franċiża u l-Frankofonija. Ippreżenta bosta studji f'konferenzi u kollokji internazzjonali u kien wieħed mill-kelliema ewlenin fuq "La mer au plus près / Il-Baħar fil-Arib" ta' Albert Camus fit-*Trentièmes Assises de la traduction littéraire Arles 2013*. Awtur ta' bosta kitbiet oriġinali u traduzzjonijiet mill-Franċiż, mit-Taljan u l-Ingliż għall-Malti, stampati f'kotba jew imxerrdin f'ġabriet kollettivi. Rebbieħ tliet snin wara xulxin tal-ewwel premju fil-konkors tat-traduzzjoni ta' rumanzi u novelli imniedi mill-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb mill-2006 sa l-2008 u għal darb'oħra fl-2014. Fl-2014 ukoll, huwa rebaħ il-premju internazzjonali *'Premio Ostana – Scritture in Lingua Madre – Categoria Traduzione'* għat-traduzzjoni tiegħu bil-Malti ta' *En mer* ta' Guy de Maupassant. Hu l-editur u koawtur ukoll ta': *Français-niveau intermédiaire, Théorie et pratique de la traduction littéraire français-maltais,* tal-Glossarju Franċiż-Malti / Malti-Franċiż, kif ukoll tal-Glossarju Ġermaniż-Malti / Malti-Ġermaniż.

Huwa fuq kollox il-pijunier fil-qasam tat-traduzzjoni tas-sottotitli bil-Malti tal-films b'numru konsiderevoli maqlubin ma' oħrajn, fosthom *Les Choristes* /Il-Koristi ta' Christophe Barratier, *Fight Club* ta' David Fincher u *Le Havre* ta' Aki Kaurismäki. Fl-aħħar nett, Toni Aquilina huwa l-Editur Ġenerali tas-Sensiela Traduzzjonijiet tad-Dar tal-Pubblikazzjonijiet Faraxa.

Tlifna ħabib tal-Malti...

IMUT PATRI KRISPIN TABONE, OFM Cap

Patri Krispin Tabone, OFM Cap

Ftit jiem ilu, il-ħabib tagħna f'Malta, Emmanuel Attard-Cassar (xellug), kitibli u wassalli l-aħbar kerha tal-mewt tal-ħabib kbir tiegħi u ħabib tal-Malti, Patri Krispin Tabone, OFM Cap. Emmanuel kitibli hekk...

Nhar it-Tlieta 20 t'Ottubru 2015 tħabbret il-mewt ta' Patri Krispin Tabone. Huwa kellu 80 sena u kien Kapuċċin. Tul ħajtu għamel bosta snin il-missjoni. L-aħħar pajjiż tiegħu, bħala missjunarju, kien il-Kenja, fl-Afrika. Patri Krispin serva wkoll bħala Provinċjal tal-Kappuċċini Maltin. Xogħol ieħor li wettaq kien dak ta' Direttur taċ-Ċentru Żgħażagħ Franġiskani. Kien ukoll ipinġi u fl-Uffiċju tal-Missjoni fil-Furjana hemm żewġ pitturi biż-żejt ta' patrijiet li servew bħala isqfijiet fil-Kenja.

Il-missjoni ħabbha ħafna u kien ta' spiss jirrakkonta tifkiriet anki meta kien jieħu ħsieb iċ-Ċentru taż-Żgħażagħ. Kien iħobb ħafna lil San Ġużepp u ma kienx jibża jipproponi u jmidd idejh għal proġetti ambizzjużi. Lil min kien jiddubita kien jgħidlu biex ma jibżax għaliex "San Ġużepp jipprovdi".

Kien bniedem disponibbli ħafna u jagħmilha ma' kulħadd, mal-kbir u maż-żgħir. L-aħħar snin ta' ħajtu qattagħhom fl-Uffiċju tal-Missjoni li jagħmel parti mill-kunvent tal-Patrijiet Kappuċċini fil-Furjana. Il-post kienu jżuruh ħafna immigranti li jkunu waslu Malta fuq id-dgħajjes. Kien dejjem jgħinhom mill-aħjar li jista'.

Kien ukoll iħobb l-ilsien Malti. Kull meta kien jirċievi l-folju tal-Grupp Letteratura Maltija kien jibgħat jirringrazzjana mill-ewwel. Huwa kien dejjem bit-tbissima fuq fommu. Kien japprezza t-talenti tal-oħrajn u kien maħbub ħafna. Huwa kien minn Bormla.

Jien ili nafu ħafna, madwar 20 sena. Kull meta konna ninżlu Malta dejjem kont immur narah fil-kunvent tal-Furjana.

Konna nikkorrespondu sikwiet permezz ta' *emails*.

Nixtieq nirringrazzja lil Emmanuel Attard-Cassar li dejjem kien iżomni infurmat dwar Patri Krispin u mhux l-ewwel darba kien iwassal it-tislijiet tiegħi u ta' marti, Salvina, meta kien imur jarah.

Nitlobkom tiftakru fih fit-talb tagħkom.

LAQGĦA ĠENERALI ANNWALI

Il-Laqgħa Ġenerali Annwali tal-**Grupp Letteratura Maltija Ink.** sejra tinżamm
fil-Boardroom taċ-Ċentru Malti ta' Parkville,
nhar il-Ġimgħa, 27 ta' Novembru, 2015, fis-7.30 pm.

Dak inhar issir elezzjoni għal kumitat ġdid. Kull membru jista' joħroġ għal xi pożizzjoni fuq il-kumitat jew jinnomina lil xi ħadd.
Dawk li huma membri finanzjarji biss jistgħu jattendu għal din il-laqgħa u jivvutaw.

Nisperaw li kulħadd jattendi – Ċemplu lis-Segretarja fuq 9338-3920

TINSEWX! IL-LAQGĦA TA' DAN IX-XAHAR SE TKUN NHAR IL-ĠIMGĦA, 27 TA' NOVEMBRU, ĊENTRU MALTI TA' PARKVILLE, FIS-7.30 PM. NARAWKOM HEMM.

"... MAQFUL FIL-ĦABS TA' ĠBINI..." *ktieb ta' Paul P. Borg*

(Dan hu l-isem tal-ktieb b'xeħta awtobijografika tal-kittieb Paul P. Borg li kien ħabib tal-poeta tat-Tbatija, Carmel Attard. Borg kien jaf lil Attard sa minn ċkunitu u kiteb fid-dettal dwar dawk il-waqtiet li qattgħu flimkien biex il-qarrej ikun jista' jifhem kemm il-poeżija kienet l-uniku mezz ta' faraġ tal-poeta).

"...maqful fil-ħabs ta' ġbini..." hi frażi minn silta fil-poeżija *Martirju* tal-Poeta Carmel Attard li miet kważi 20 sena ilu meta kellu madwar 51 sena. Dan hu wkoll l-isem tal-ktieb li Paul P. Borg kiteb dwar l-esperjenzi tal-ħbiberija tagħhom. Il-ktieb fih ukoll ġabra ta' poeżiji li kiteb Attard wara l-pubblikazzjoni taż-żewġ kotba ta' poeżiji, *Taħt qillet ix-xemx* (1972), u *Lampara* (1980).

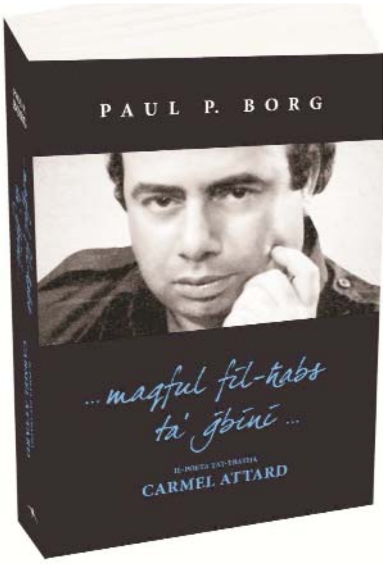

Borg jistqarr mill-ewwel illi jikteb dwar il-ħajja tal-poeta Attard biex juri li s-sofferenzi tal-bniedem ma jistgħux jibqgħu għaddejjin bla ma s-soċjetà tieqaf tirrifletti. Juri wkoll kemm il-bniedem jiflaħ ibati fis-skiet u kemm il-kitba hi ħafna drabi l-uniku kenn li l-bniedem isib mid-daqqiet tas-soċjetà.

Il-poeżiji ta' Attard, l-aktar dawk miktubin fl-aħħar għoxrin sena ta' ħajtu juru kemm hemm bnadi moħbija fil-qalb u fil-moħħ tal-bniedem li jgħix fis-soċjetà tagħna fuq dawn il-Gżejjer. It-tbatija li għadda minnha ftit jistgħu jimmaġinawha. Il-poeżiji juru kemm dal-Poeta wera li r-relazzjoni bejn l-individwu u s-soċjetà, mhix biss dik li tidher. Mhix dak il-ġmiel mimli sliem u ward u żahar, li ħafna jiktbu li hi. Soċjetà li tippreżenta ruħha Nisranija, ħanina u edukata għandha mnejn tkun kollox barra hekk. Carmel Attard ħareġ minn soċjetà mimlija nies ġejjin u sejrin il-quddies, f'pajjiż mimli tradizzjonijiet insara, imma li xorta waħda kienet soċjetà mimlija stigma qawwija kontra ċerti kundizzjonijiet mentali u kontra għażliet personali u intimi li jagħmel l-individwu anki dwar is-sesswalità tiegħu.

Il-Poeta kien konxju ta' nies madwaru kull fejn ikun li juru ħrara kbira lejn il-ħajja Nisranija - imma juri bil-kitba tiegħu li soċjetà bit-tabella 'ħanina' tista' tkun soċjetà kattiva. Soċjetà bit-tabella 'edukata' għandha mnejn tkun soċjetà mimlija stigma kiefra kontra d-diversità ta' wħud fiha. Għandha mnejn tkun soċjetà li twarrab bla ħniena ta' xejn lil min iħoss il-ħtieġa ta' xi kura minn mard mentali.

Carmel Attard kien poeta uniku minħabba li saħħtu ħabbtitu ħafna u kellu jkun rikoverat l-isptar Monte Carmeli fi żmien meta ma kienx għadha magħrufa sewwa kura neċessarja. Kien bniedem illi deher qabel żmienu fil-pajjiż u semma leħnu bil-konvinzjoni li kellu dwar id-dritt sagrosant ta' għażla ħielsa lil min ried jagħmel għażliet intimi u personali li mhux kulħadd jaċċetta.

Il-kitba ta' Carmel Attard turih bħala poeta li l-poeżija mhux biss kitibha imma kienet biċċa minnu stess, tant li kienet l-uniku sieħba sinċiera li kellu f'ħajtu, jikkonsidra fil-fatt bħala l-istess martu, jiddibatti magħha, jitkellem magħha u fuq kollox isib is-serħan ta' qalbu magħha. Biha jikxef id-dramm ta' ħajtu f'kull pass li jagħmel, id-dar, fuq ix-xogħol, fit-toroq u l-isptar. Sfortunatament Attard sab fis-soċjetà madwaru nies illi ma kinux dejjem sensittivi għall-qagħda tiegħu. It-trattament li kien jieħu l-isptar u l-qagħdiet tiegħu l-isptar mhux dejjem kienu jkunu ta' vantaġġ jew siewja għalih. Ta' min jgħid illi b'mod mill-aktar paradossali, kien minħabba dawn il-qagħdiet u dawn is-sofferenzi, illi għandna l-kwalità ta' poeżija li kiteb. Il-poeżija *Martirju* hi poeżija li turih bħala bniedem li għadu jsofri matul l-aħħar tletin sena minn episodji umani li ġarrab fi tfulitu meta kien għad kellu tmien snin, u li ma telquh qatt aktar matul ħajtu.

Il-Letteratura Maltija għad trid tiskopri sewwa min kien Carmel Attard fl-isfond tal-ħajja iebsa li għex u li waqfet qasir il-għomor. Lil Carmel Attard il-Malti għad irid jonqoxlu n-niċċa li tixraqlu mal-poeti l-kbar tal-Letteratura.

(minħabba li dan l-artiklu wasal ftit tard għall-pubblikazzjoni qed nużawh kif waslilna – l-Editur)

Din li ġejja hi waħda mill-poeżiji ta' Attard:

MARTIRJU

Mulej…
Inti taf li ili tletin sena
maqful fil-ħabs ta' ġbini.
Mulej…
inti taf kollox
kull rokna mistura ta' ruħi
titbandal ġol-għeja
ta' moħħi.
Mulej…
inti taf li din hi farsa ċinika
u traġedja
li aħjar tispiċċa.
Qarribli l-mewt Mulejja
qabel ma l-kamra ż-żgħira tidfinni ħaj,
aqtagħli nifsi,
iżda ħalli tmiemi
jkun mogħni bil-ferħ
ta' martirju
ta' tletin sena sħaħ
hemm fuq salibek.

22/11/1981.

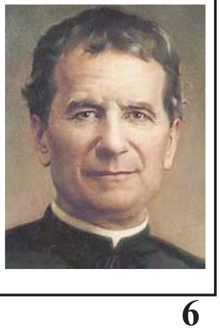

Nhar is-Sibt 24.10.2015 kelli l-opportunita' nara produzzjoni Salesjana f'Tas-Sliema fejn itella' d-dramm 'Għalik Ma' li kien jirrakkonta l-ġrajja ta' ħajjet Don Bosco u kemm batiet miegħu 'Mamma Margerita'. Nixtieq infaħħar lil kull min kellu x'jaqsam mad-direzzjoni u l-produzzjoni ta' dan ix-xogħol, għax tassew kien hemm użu tal-Malti mill-isbaħ, kif ukoll fl-aħħar tad-dramm ġiet irreċitata l-poeżija tant emozzjonali 'Requiem għal ommi' tal-Professur Oliver Friggieri. Tassew kien tmiem emozzjonali u li qanqal lill-udjenza b'demgħa. Prosit tassew mistħoqq!

Amanda Busuttil, Ħal Għaxaq-Malta